

XII Lietuvių tautinių šokių šventę pasitinkant

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Šiandien Čikagos priemies-tyje Rosemont esanti milžiniška „Allstate“ salė — arena, talpinanti tūkstančius žiūrovų, su- banguos lietuviškais tautiniais drabužiais, suskambės ir tran- kia, ir svajinga mūsų tautinių šokių muzika, o apie 2,000 šokėjų atliks XII Lietuvių tauti- nių šokių šventės programą.

Rosemont miestelis — šian- dien lietuviškas! Į jį suvažiuos mūsų tautiečiai iš kone visų Amerikos valstijų, Kanados, Lietuvos, iš dar kitur...

Tai ypač džiaugsmingas ir reikšmingas įvykis užsienio lie- tuvių gyvenime: tautinių šokių švenčių grandinė nusitęsusi nuo 1957 metų, kuomet Čika- goje suruosta pirmoji tokia šventė, dar nei dešimtmečiui nepraėjus, kai tūkstančiai lie- tuvių iš karo pabėgėlių stovyklų Vokietijoje atvyko į šį svetimą kraštą saugensio, geresnio gy- venimo ieškoti. Tautinių šokių ir dainų švenčių ruošimas buvo akivaizdus įrodymas, kad mūsų tautiečiai suprato, kaip svarbu išlaikyti gyvus lietuviškus pa- pročius, tradicijas, lietuvių tau- tos kultūrinį paveldą. Ne tik išlaikyti, bet perduoti būsi- moms kartoms.

Iš ankstesniais laikais, dar prieš Antrąjį pasaulinį karą, vykdami Amerikon ar į kitus pasaulio kraštus, lietuviai iš- siveždavo lietuviškojo kaimo tradicijas ir papročius. Dalis to kraicio buvo ir tautiniai šokiai. Kartu su choriais, tautinių šokių grupės kūrėsi beveik visuose, daugiau lietuvių sutelkusiuose, JAV ar Kanados miestuose.

Amerikoje tautinių šokių po- puliarinimui daug pasidarbo Vytautas Beliajus, 1923 m. at- vykęs į šį kraštą. Jo pastango- mis suorganizuota pirmoji šia- pus Atlanto tautinių šokių grupė: Lietuvių jaunimo draugovė (Lithuanian Youth Society, 1933 m.). Iš kitų, JAV XX a. pir- mojoje pusėje įsteigtų tautinių šokių vienetų, dera paminėti, Onos Ivaškienės 1937 m. Bo- stone suburtą šokėjų grupę.

Antrojo pasaulinio karo metu daugeliui lietuvių pasitraukus į Vakarų ir po karo pabaigos ap- sigyvenus pabėgėlių stovyklose Vokietijoje, tautiniai šokiai bu- vo gera priemonė lietuviškumui pasireikšti ir pasirodyti kita- tačiams. Kūrėsi ansambliai, tautinių šokių vienetai, o kai kurie, pvz., „Čiurlionio“ ansam- blis, tęsė savo veiklą, pradėta dar Lietuvoje.

Kai didžioji lietuvių banga, netekusi vilties grįžti į laisvą tėvynę, ilgainiui atvyko į JAV ir

Kanadą, buvusieji tautinių šokių šokėjai nepamiršo savo veiklos: organizavosi į naujus vienetus, mokėsi naujų šokių, kiekviena proga stengėsi pasiro- dyti ir saviesiems, ir vietiniams gyventojams. Po neilgai trukusio „persiorganizavimo“ laiko- tarpio, 1957 m. birželio 30 d., Čikagos Lietuvių Bendruome- nės apygardos valdybos pastan- gomis, suruosta Pirmoji JAV ir Kanados lietuvių tautinių šokių šventė. Joje dalyvavo per 650 suaugusių šokėjų iš JAV ir Ka- nados, o taip pat apie 700 Čikagos lietuviškųjų mokyklų mokinių, kurie dainavo, šoko ir žaidė liaudiškus žaidimus. Palyginant, kad tuomet Čika- goje ir Cicero mieste prie lie- tuvių parapijų veikė seselių ka- zimieriečių vadovaujamos, pra- džios mokyklos, kuriose kasdien buvo mokoma lietuvių kalba. Pirmojoje tautinių šokių šven- tėje dalyvavo šių lietuviškųjų pa- rapijų pradinės mokyklos: Šv. Antano (Cicero), iš Čikagos — Šv. M. Marijos Gimimo, Nekal- to M. Marijos Prasidėjimo, Auš- ros Vartų, Švento Kryžiaus, Šv. Mykolo, Visų Šventųjų, Dievo Apvaizdos, Šv. Jurgio. Šiuo me- tu lietuviškomis (arba iš dalies lietuviškomis, nes jose vyksta pamaldos lietuvių kalba) galime laikyti tik Šv. M. Marijos Gi- mimo parapiją (Marquette Park), Nekalto M. Marijos Pra- sidėjimo (Brighton Park) ir Šv. Antano — Cicero, IL. Taip pat Palaimintojo Jurgio Matulaičio misija, Lemont, IL. Tačiau net tų parapijų mokyklose (kurios jas dar turi) lietuvių kalba se- niai išnykusi. Lietuviškai vai- kai dabar mokosi šeštadieni- nėse arba sekmadieninėse mo- kyklose. Nemaža jų dalis taip pat dalyvaus XII Tautinių šokių šventėje.

Pirmoji tautinių šokių šventė praėjo labai sėkmingai. Tad nu- tarta tokias šventes ruošti kas penkeri metai, ir to nutarimo laikytis. Išimtis buvo padaryta V tautinių šokių šventei, jos ruošimą pagreitinant, kad būtų galima įsijungti į Amerikos 200 metų Nepriklausomybės paskel- bimo paminėjimą. Ilgesnė per- trauka padaryta ir tarp XI bei šios — XII — šventės, kadangi didingos tautinių šokių ir dainų šventės, buvo ruošiamos jau laisvoje Lietuvoje.

Pirmosios tautinių šokių šventės leidinyje buvo išspaus- dintas labai išsamus L. Vai- čiūnienės straipsnis apie lie- tuvių tautinių šokių pradžią, raidą — iš kaimo į sceną, į didžiulias aikštes, į šventes užsienyje. Tiesa, net okupacijos dešimtmečiais Lietuvoje buvo ruošiamos tautinių šokių šven- tės, atrandami seni ir kuriami nauji tautiniai šokiai. Tačiau šį kartą apsiribojame tautinių- liaudies šokių istorijos bei rai- dos apžvalga tik iki okupacijos pradžios ir vėliau — jau užsienio lietuvių telkiniuose.

L. Vaičiūnienės straipsnį čia perspausdiname išties. Jis iliustruojamas nuotraukomis iš minėto leidinio, o piešinėliai — dail. Ados Sutkuvienės iš V Tautinių šokių šventės leidinio.

Mūsų tautinių šokių istoriniai bruožai

L. VAIČIŪNIENĖ

Mūsų tautinius šokius, kaip ir dainas, tenka laikyti pagrindi- nėmis tautiško apaiškinimo. Būdami vaizduojamojo liaudies epo šaka, jie praeity yra buvę lietuvių gyvenimo su- dedamoji dalis, išreiškianti tą vidaus nuotaiką, jausmų, min- čių ir išorinį pasaulį, kuriame lietuviui teko kurtis, kovoti su gamta ir ją nugalėti ar jai nusilenkti, keliauti, dirbti, džiaugtis, kentėti, liūdėti... Ženg- dama gamtos sąlygų ir istorinių aplinkybių veikiamu keliu, tau- ta amžių kloduose, kaip kokioje kraicio skrynyje, guldė savo kūrybinius lobius, taigi ir šokius.

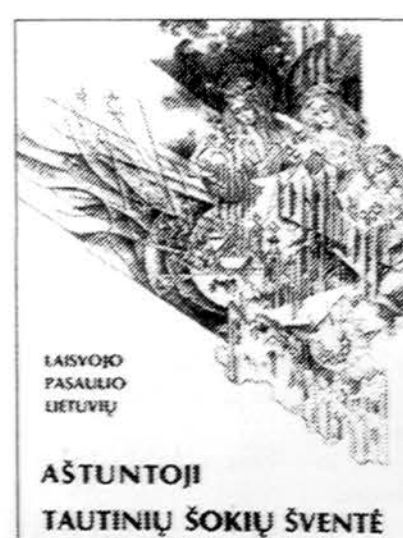
Šokių apibūdinimo kriteri- jai. Senųjų laikų šokius sunku ir aptarti, nes trūksta šaltinių.

Irena Juozaitytė ir Vytautas Beliajus 1938 m. vasario 26 d. šoka Naujienų renginyje Čikagoje.

Mūsų tautos gyvenimo nepažis- tančių svetimųjų raštuose užuo- minomis remtis yra rizikinga, todėl mūsų šokių amžiui, cha- rakteriui, rūšims, kilmei nusta- tyti reikia ieškoti pagrindo mūsų tautos praeities būde, religijoje, buvusiuose papročiuose ir kitose liaudies kūrybos šakose: dainose, pasakose, pa- davimuose, legendose ir pa- čiaime šokyje.

Daina „Per naktelę šokau, žalią, vėją myniau; dar tebėri pentineliai ant mano kojelių...“ arba „Šokit, mergos vainikuo- tos, šokit moters nuometuo- tos...“ pasako, kad būdavo šoka- ma visokių metu ir jaunų ir senų. O daina „Šokit, šokėjėliai, pūskit dūdelėliai, o aš mer- gužėlė į vargą ipuoliau...“ liudi- ja, kad ne tik būdavo šokama, bet kur ir kada, ir šokio rūšį.

„Šok šok, mergužėlė, pasikelus marginėli, aš tau duosiu pyragėlį, pyrag bum, pyrag bum, pyrag bum...“ — pasako, kad būdavo šokama, prilaikant sijoną, kad sijonas raštuose — marginėlis. Žaidimas — šokis su daina „Kai aš mažas buvau, šile ožius ga- niau, mane mergos nepažino, oželiu vadino...“ pasako, kad „Oželiai“ buvo piemenų šokis ir t.t.

Gamtos ir darbų vaizduoja- mieji šokiai ryškiai išsiskiria tos rūšies savybėmis. Tauta, gy- venusi didelį sandorą su gam- ta, jos didžiuosius ir dažnai žmogaus gyvenimą nuleman- čius reiškinius garbinusi, tą gamtą vaizdavo ir judesiais. Blezdingelės skraidymas, žilvi- čio augimas, oželių spardyma- sis, rugio apdirbimas ir t.t. — rado tinkamą išraišką.

Griežtos ribos tarp gamtos ir darbų šokių nebūtų galima išvesti. Dauguma darbų šokių yra susiję su gamtos šo- kiais, kaip ir pats darbas suau- gęs su gamta. „Rugučiai“, „Au- dėjėle“, „Rugeliai“, „Kalvelis“ ir kiti kartu vaizduoja darbo atli- kimą ir gamtą. Rečiau pasitaiko darbo šokių nesusijusių su gamtos vaizdavimu (pvz., „Ku- bilas“, „Malūnas“... Bet ir „Ma- lūne“ jaučiama, sparnus sukan- ti, gamtos jėga).

Apeiginiai šokiai užima šokių pyneje žymią vietą. Juos skirstydami į religinius, jiems artimus laidotuvių šokius, pa- baigtuvių ir vestuvių šokius.

Religiniai ir laidotuvių šokiai yra prieškrikščioninių laikų šo- kiai. Jie minimi kitose tautos-

kos rūšyse, tat jų buvimas ne- kelia abejonių. Šie šokiai yra buvę surišti su ritmišku daina- vimu neįprasminčių žodžių, vaizdagarsių ir jausmazodžių (pvz.: Tatato, lylio, — saduto, saduto, tūto! Eigi tūto, tūto, saduto, tūto!). Iš šios rūšies giedojimų mūsų laikus pasiekė aukštaitiškos sutartinės gies- mės. Tų giesmių ritmingumas rodo jas buvus šokamomis. Prieškrikščioninės kilmės su senąja religija susiję gali būti, pvz., „Kivrio“ šokis, kuriame yra posmas: „Valdytojų deivu- želių prašykim, o — o! O deivuzės mums padės, ne šian- die — ryto!“ (apie tai žiūr. B. Sruogos *Lietuvių liaudies dai- nų rinktinė*, psl. 281–320, Kau- nas, 1949). Apskritai, visos mūsų šokių problemos dar tebe- laukia mokslinių studijų, o ypač religiniai ir laidotuvių šokiai.

Atrodo, iš religinių šokių išaugę kai kurie, dabar mūsų tarpe plačiai žinomi, šokiai. Šiuo keliu gali būti išaiški- namas „Kepurinės“ ir „Sadutės“ pobūdis. „Kepurinė“ galėjo būti šokama ne su šiaudinėmis skrybėlėmis, bet su vainikais.

Nukelta į 2 psl.

Pirmosios JAV ir Kanados Lietuvių tautinių šokių šventės komitetas. Sėdi iš kairės: Agnė Jasaitytė, Antanas Gintneris, Bruno G. Shotas, Alphonse F. Wells, Albina Poškienė; stovi: Stasys Daunys, Juozas Kreivėnas, Jonas Jasaitis, Josephine Milerytė, Eugenijus Bartkus, Justas Kudirka, Zigmantas Dailidka.

Mūsų tautinių šokių istoriniai bruožai

Atkelta iš 1 psl.

„Sadutė“ ir dabar tebešokama su gėlėmis rankose.

Senosiose dainose sutinkamas saulės ir mėnulio vedybų motyvas duoda pagrindo manyti buvus ir su tuo motyvu susijusių šokių. Užsilikusios šokių nuotrupos „Mėnužėli, tėvužėli...“, papartėlis, raganų, burtininkių, laumių šokių, pasakojimai apie jų išdaigas, papartio žiedo ieškojimą, kupoliavimus – liudija buvimą Joninių ir kitų gamtai pagarbinti šokių.

Pabaigtųjų šokiai yra išsivystę iš dirbtųjų taktomis darbų nuobaigų. Didiesiems darbams atlikti kvieisti taltalon kaimynus ir kitus taltalonus paprotys išnyko, kai jie imta nudirbinėti mašinomis, be didesnio pagalbininkų sutelkimo. Tačiau anos pabaigtuvės su dainomis ir šokiais senesniųjų dar tebeatsimenamos, ypač ne per seniausiu laikų rugiapūtė. O senosios išraiškos „Rugučiai“, „Rugeliai“, „Talkelė“, „Kepurinė“, prisitaikiusi pabaigtuvių papročiams, „Žalias linas“ ir kiti tebešokami iki dabarties.

Vestuvių šokiai sudaro didžiausią šokių dalį. Vestuvių apeigos trukdavusios savaitę laiko (su žanga ir pabaiga – dar ilgiau), sutraukdavo gausų būrį visokio amžiaus svečių. Vestuvių pobūdis, nuotaikų keitimasis, įvairūs pokštai ir t.t. buvo paskata susikurti ir išsivystyti visokio charakterio ir pavidalo šokiai. Čia švelni liūdno mergvakario „Sadutė“, lyriškas graudus jaunosios šokis „Tėvo dvarėlis“, sunkus pakumpes „Tėvų šokis“, ryžtingas jaunavedžių „Pipirinis“, kovingas pasekėjų šokis „Jonkelis“, brutalus nekviestų svečių (Suvalkų krašte vadinamų krukininkais) šokis „Mikita“, juokingasis pirslio „Lazdos šokis“ ir visa eilė kitų, šokamų jaunimo, senesniųjų, moterų, vaikų, piemenų ir t.t.

Istoriniai laikotarpiai. Istorijos eiseną šokius skirstysime istoriniais laikotarpiais.

1. Iki krikščionybės įvedimo. Nors ir mažiausiai tų laikų šokių yra užsilikusiu, bet turėjus būti šokiais gausingiausias: tada šokiai klestėti yra buvusios geriausios sąlygos. Jie tarpo gyvenimo būdo rėmuose, glaudžiamieji sąryšiai su visais papročiais ir religija.

2. Po krikščionybės įvedimo. Šokiai, būdami pagoniškosios religijos, senosios kultūros ir gyvenimo būdo apraška, tai religijai pakitus, keičiantis papročiams, neišvengiamai turėjo kisti, taikytis prie naujų aplinkybių ir nykti. Besiveržianti lenkų kultūros įtaka, o ypač XVI a. antrojo pusė

sustiprėjus įtakingesniųjų (bajorijos, miestų, klebonijų) asmeniškiesiems ryšiams su Lenkija, atsirado ir svetimų šokių. Po padalinimų rusų administracija padidino šokiais svetimą įtaką ir miestuose. Lietuviški liko kaimų gyventojų pastogėse. Bet ir jie nukentėjo besikeičiant gyvenimo būdai, skirstant ir išskirsčius kaimus į viensėdžius.

3. Suktinio laikotarpis. Tautinio atgimimo laikais tautinių šokių pakaitalu ėmė eiti polkos, „Noriu miego“, „Klumpakojis“, „Suktinis“ ir kiti. Manoma, jie visi ne lietuviškos padėmės, bet atkile iš kitų kraštų: „Klumpakojis“ itališkas, „Suktinis“ čekų, polkos, kaip ir jų vardas rodo, slaviškos. Jie visi yra svetimybės. Tačiau plačiai šokami įvairiomis progomis, sutapę su chorų, lietuviškų vakarelių rengimu, prigijo, ir svetimybės sąvokos, ir įspūdis neteko, kaip ir žodžiai svetimybės – bažnyčia, altorius ir t.t. Iš jų populiariausias „Suktinis“ susilaukė keletos žaidimų palydų: vaikai šoka pagal dainą „Bitutė pilkoji...“, suaugusieji – „Dra ta tai, ažuoliniai pamatai...“, „O tas senis“ ir kitas. Solo dainuojama „Suktinio“ daina (bosas) „Šok Suktinį, duoda garo“ ir t.t.

Pirmojo pasaulinio karo metu Rusijoje susidarė lietuvių pabėgėlių ištisi telkiniai (Voroneže, Jaroslavy, Petrapily, Maskvoje). Voroneže net buvo atidarytos M. Yto vardo atskiros berniukams ir mergaitėms gimnazijos, Saulės mokytojų seminarija ir keletas prad. mokyklų. Čia, kaip ir senovėje, tebegevenant gentimis, keles papročys bendrabūčiuose ruošti vakarelius, kuriuose sudėtingai žaidimai su dainomis „Puikios rožės“, „Mes ejom“, „Vai, bernuži, bernuži“ ir kiti, o šalia jų „Suktinis“, „Noriu miego“, „Klumpakojis“, „Tryptiniai“ (kai kada – valsas). Čia, Voroneže, pirmą sykį „Suktinis“ išėjo į sceną parodomuoju lietuvišku šoku. 1916 m. lietuvių bendruomenės ir mokyklų vadovybė surengė Aficerių klubo didžiulėje puošnioje salėje koncertą, kurio programą atliko V. Nace-

vičiaus vadovaujamas choras, A. Nezabitauskienės-Galaunienės solo, o chorui dainuojant „Oi tas senis, senutėlis...“ 4 poros scenoje pašoko suktini.

Tuo pat metu vokiečių okupuotoje Lietuvoje mokyklose (Saulės, Žiburio) moksleivių vakareliuose taip pat vyravo jau paminėti žaidimai ir verstasi tais pačiais šokiais. Kaimuose jaunimas buvo priritęs, nes būdavo pavojinga viešai rodytis, kad okupacinė valdžia neišvežtų Vokietijon darbams. Būdavo pasišokimų, kilusių iš kariuomenės dalinių iniciatyvos. Grįžusi 1918 m. iš Rusijos namo, radau tėviškėje įsikūrus 10 vokiečių kareivių. Šiuose pasišokimuose būdavo šokami vokiečių kareivių atvežti modernieji šokiai (fokstrotas ir kiti). Tie šokiai senimo tarpe sukeldavo pasipiktinimo ir pasišlykštėjimo, ir lietuviškasis jaunimas čia beveik nedalyvavo.

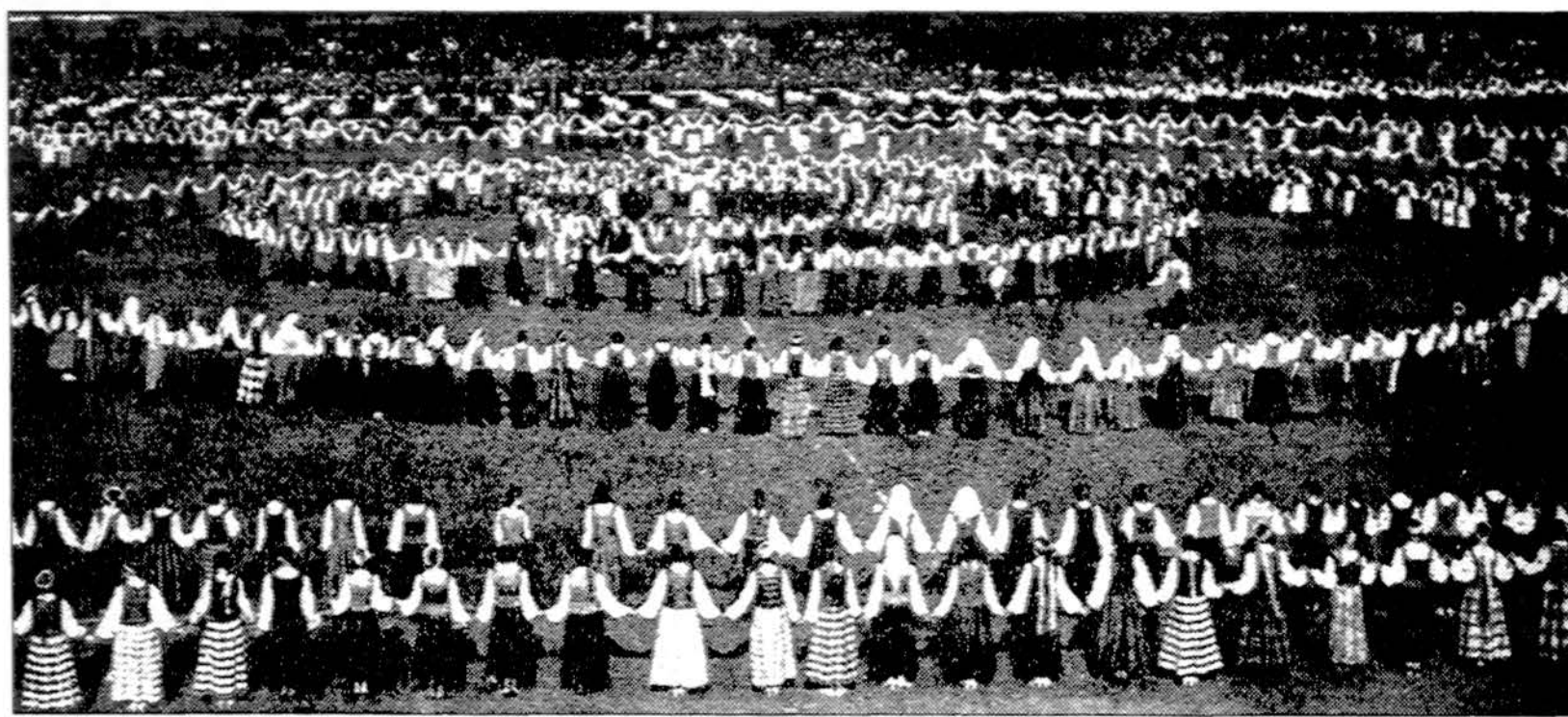
Susikūrusioje nepriklausomoje Lietuvos valstybėje prasidėjo ir naujas šokių istorijos laikotarpis –

4. Parodomiojo šokio laikotarpis.

Iš kaimų į gimnazijos aikštes senieji tautiniai šokiai atėjo su kūno kultūros įvedimu į gimnazijas, o vėliau ir į prad. mokyklas. Kūno kultūros mokytojai sudarė organizuotą talką prikelti ir išvesti į gyvenimą archyvuose gulėjusius užrašytus ir kaimuose glūdintus šokius.

Kūno kultūrą įvedus į gimnazijas, vėliau į pradines mokyklas (buvo įvedama palaipsniui nuo 1924 metų ruošiant mokytojus), gimnazijose mokslo metų pabaigoje būdavo ruošiamos kūno kultūros šventės, kai kuriose gimnazijose pamečiui, kai kuriose kas metai. Tų švenčių programas sudarydavo, be sportinių dalykų, liaudies dainas pavaizduodami judesiais ir tautiniai šokiai. Liaudies dainų išreiškimą judesiais ypač plačiai praktikuodavo kūno kultūros mokytoja K. Steponaitytė. Jos pavaizduotomis dainomis pradėjo naudotis kiti mokytojai ir organizacijos. Apie šios rūšies judesius šneku, nes jie buvo minties brandinimas įvesti į kūno kultūros šventes šoki.

Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje kūno kultūros šventės pradėtos ruošti 1926 m. ir ruošiamos mažne kas metai mokslo metams baigiantis, birželio mėn. pradžioje. Jų programoje nuo pat pradžios (1926) yra buvę ir tautiniai šokiai. 44 mergaičių nuolatinė grupė gerokai pralavinta pašokdavo sudėtingiau stilizuotus tradicinius šokius: „Suktinį“, „Klumpakojį“, „Noriu miego“, „Talkelę“, „Tryptinį“. Turėta pra-

Saulių sąjungos šventė Kaune.

Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos mokinių grupė, šokusi tautinius šokius Kūno kultūros rūmų aikštėje Kaune 1936 m. pavasarį.

džioje, ne labai stilingi tautiniai drabužiai. Vėliau platesnis šokių išsiliejimas įpareigojo pagaltuoti apie taisyklingesnius tautinius drabužius.

Tokias kūno kultūros šventes gausiai lankydavo ne tik miestų visuomenė, bet ir apylinkės, tėvai, artimieji ir pažįstami, atvykdavo ir iš tolimesnių vietovių. Jie gerėjosi, ypač kaimiečiai, iš kaimų į mokyklų aikštes atėjusiu šoku, jų vaikų gražiai pašoktu.

Kylant lietuviško šokio sąjūdžiui, 1935 m. šokiai iš gimnazijų aikščių įžengia į Kūno kultūros rūmų aikštyną Kaune. 1935 KKR aikštyną Kaune vyko baigiamosios pirmosios tarp gimnazijų varžybos dėl Kanados, pulkininko Grant – Suttie padovanotos, Lietuvos gimnazijos pereinamosios dovanos – sidabrinės taurės. Į tas varžybas KKR direktorius per Švietimo ministeriją pakvietė Marijampolės R. J. Gimnazijos mergaičių tautinių šokių grupę ir dar kelias gimnazijas parinktais pasirodymais varžybų sporto programai pajavairinti.

Iš vietos muziejaus marijampolietės pasiskolinto tautinius drabužius, viena kita įsigijo nuosavus, kitos drabužiai buvo ir nelabai stilingi. Bet bendras vaizdas buvo patenkinamas. Pasirodė, kad tik viena Marijampolės gimnazija atvažiavo su tautiniais šokiais. Kitų gimnazijų pasirodymai buvo: stilizuotas valsas su tautinių spalvų šalikais ir t.t. Marijampolietė šokis, ilgas stilizuotas suktinis, gausios publikos buvo palydėtas triukšmingomis ovacijomis „Valio cukrinukės!“ (prie Marijampolės, Kvietišky, buvo tada vienintelis Lietuvoje

cukraus fabrikas) ir Švietimo ministro J. Tonkūno apdovanojimas pirmąja dovana (mergaitė su lanku ir stirna). Tai buvo pirmasis tautinis šokis KKR aikštyną. Jo nuotrauka paskelbta vietos spaudoje ir teko užtikti Anglijos pedagoginiame žurnale.

Kitais metais tas pats marijampolietis tautinių šokių būrelis šviet. ministerijos pasiūstas į Kanados taurės (taip tos varžybos buvo vadinamos) rajonines varžybas Alytun ir kitur, ir į baigiamąsias varžybas Kaune. Tuo metu vasarotojai Alytuje, ypač žydų tautybės, labai padidino žiūrovų skaičių. Prieš pat marijampolietį pasirodymą pradėjo krapnoti, o vėliau ir visai įsilijo. Charakteringa, kad publika lyjant nejudėjo iš vietų, kol pašokta trys ilgi šokiai: „Suktinis“, „Talkelė“ ir vieno neatsimenu. Pasirodymas buvo programos gale, ir didelė dalis publikos šokėjas atlydėjo ligi nakvynių vietos. Kaune šoko lankos šieno grėbėjų drabužiais ir su rugiagėlių vainikais; visoje programoje tebuvo tik tas vienas tautinis šokis.

Tautiniai šokiai Taurės varžybų programoje. 1937 m. tautiniai šokiai įvedami į Kanados taurės varžybų programą. Nuo dabar ir tos gimnazijos, kurios tautinių šokių būrelių nebuvo turėjusios, paskatintos juos organizuoti. 1937–1939 mokslo metais tautiniai šokiai įvedami į KK kursų programą.

Varžybų reikalui Lietuvos plotas (ir Klaipėdos kraštas) suskirstytas rajonais. Rajoninėse varžybose, apimančiose po keletą gimnazijų, būdavo pašokama po keletą šokių. Laimėję pirmąsias vietas, suplaukdavo į baigiamąsias varžybas Kaune, Šiauliuose, Ukmergėje ir kitur. Varžybų vadovybės pageidauta, kad atvykstančių būrelių sudėtis būtų 16 asmenų. Tokia pagrindinė šokėjų grupės sudėtis liko iki dabar ir tokiais sudėtimis daugiausia pritaikyti šokiai.

Dabar jau su tradiciniais šokiais nebuvo galima išsivirsti. Imta ieškoti tautosakos archyvuose užrašytų ir kaimuose žinomų dar niekieno neužrašytų šokių. Su šiais metais baigiasi „Suktinio“ ir jo palydovų laikotarpis. Tačiau „Suktinis“ atskirais atvejais šokamas ir toliau.

1937 m. varžybose pirmą vietą laimėjo „Sustas“, kūno kultūros mokytojos Elzbieta Lapaitės-Ambrasevičienės su rastaš Prienų apylinkėje ir jos pačios stilizuotas. 1938 pirmą vietą laimėjo „Sadutė“, atrasta ir stilizuota Biržų gimnazijos mokytojos Šlekienės. 1939 Ukmergėje baigiamosiose varžybose iš suvežtų šokių pirmą vietą laimėjo Alytaus gimnazijos šokėjų pademonstruotas šokis „Aš mergytė“ (pagal dainos melodiją „Aš mergytė, kaip rožytė...“) 1940 baigiamosios varžybos turėjo įvykti Šiauliuose. Tolimesnės gimnazijos į Šiaulius nevažiavo. Įsiveržė bolševikai.

Nuo tautinių šokių įvedimo į taurės varžybas, 1937–1939, naujai surasta ir pašokta apie 40 šokių. Tai būdavo iš visų Lietuvos kraštų suvežtų tautinių šokių smagios lenktynės, kurios iš dalies nustelbė sportinių dalykų pusę... šokiai virto lyg mergaičių gimnazijų privilegija, o sportas – berniukų.

Olimpiadų atidarymas tautiniais šokiais buvo bepradedas virsti papročiu. Tautiniais šokiais atidaryta 1938.VIII.17 lietuvių pasaulinė olimpiada Kaune. 1939 KKR krepšinio salėje Europos krepšinio vyrų pirmenybių atidaryme šoko atrinktos Kauno gimnazijų šokėjų grupės.

Šokių rinkimas ir stilizavimas. Šokių muzikos melodijos buvo užrašinėjamos tautosakos rinkėjų kartu su dainomis ir jų melodijomis. Šokio judesius parašyti, neturint judesiu ar žingsniu pavadinti nustatytų terminų ir sutartinių ženklų, vargu ar įmanoma.

Pirmąja šiame sąjūdyje šokių rinkimo skatintoja laikytiau vyr. sktn. Magdalena Avietėnaitė, o rinkėja, užrašytoja ir

pavaizduotoja – mokytoja Aliona Rugytė-Bulotienė. Jos abi – Avietėnaitė ir Rugytė-Bulotienė – Amerikos lietuvių, nepriklausomybės laikais į Lietuvą parvykusios. A. Rugytė-Bulotienė į Lietuvą parvyko, dėdės prel. M. Krupavičiaus patariama studijų reikalu, studijavo VD universitete ir buvo mokytoja Širdiečių gimnazijoje.

M. Avietėnaitė Užsienio reikalų ministerijoje ėjo Spaudos ir propagandos skyriaus vedėjos pareigas. Per ją būdavo gauti kvietimai dalyvauti užsienio tarptautinėse šokių šventėse ir kitomis progomis. Ji su KK rūmais, su Švietimo ministerija ir su kviečiamomis grupėmis sprendavo šokių išvykų klausimus, šokius rėmė, skatino ir sudarydavo sąlygas. Senųjų šokių ieškojimas kaimuose surištas su tomis išvykomis.

1936 m. per M. Avietėnaitę gautas kvietimas dalyvauti Londone tarptautinėje šokių šventėje (tokios šventės ten būdavo kas metai). Norėta pasirodyti su tikrais, senais, charakteringais šokiais. Reikėjo jų ieškoti kaimuose, gyvuose šaltiniuose. Avietėnaitė perdavė kvietimą A. Rugytei ir paragino naujų šokių ieškoti. Ši su Liutkum ir kitais leidosi per Lietuvą. Rytų Lietuvoje surado „Kubilą“, „Blezingelę“ ir „Kepurinę“. Ten užrašyta šokių muzika ir iš senų žmonių išmoka šokti. Žmonės tuos šokius išmoko nepaprastai gyvai, prasmingai, išraiškingai ir gražiai. Tuos tris šokius A. Rugytė išmoko šokti, norinčių užsienin vykti, studentų grupė. 1936 vasarą su grupe ji buvo Londone.

Šie trys šokiai plačiai pasklido, o šokių entuziastai nuo to laiko pradėjo šokių ieškoti kaimuose, dažniausiai savo gimtinės apylinkėse. Ieškotojai yra buvę beveik išimtinai mokytojai, dažniau gimnazijų, retiau prad. mokyklų, kūno kultūros kursų (Palangos, vėliau Kauno) lektoriai, kurių dėstomasis dalykas su tautiniais šokiais ir buvo susijęs.

Palangos kursai gimnazijų mokytojams paruošti, įsteigti 1923 m. Šiauliuose. 1924 jie perkelti Palangon ir veikė iki 1929–ųjų imtinai su dviejų metų, 1927–1928, pertrauka.

Nukelta į 3 psl.

Sv. Jurgio (Čikagoje) parapijos mokiniai, dalyvavę Pirmojoje šokių šventėje.

Pirmosios šventės dalyviai iš Dievo Apvaizdos parapijos pradžios mokyklos Čikagoje.

Mūsų tautinių šokių bruožai

Atkelta iš 2 psl.

Kau-
no kursai įsteigti 1934, iki 1939
išleidę tris laidas – 42 vyrų ir
62 moterų, vėliau atskira Kūno
kultūros katedra įjungti į VD
universitetą. Tautinius šokius
kursų programon įvedus dėsto-
muoju dalyku 1936–1937, ant-
rosios laidos mokytojai jau buvo
su šokių menu susipažinę.

Tautinius šokius dėstė M. Ba-
ronaitė. Ji baigusi Rygos lietu-
vių gimnaziją, įstojo ten pat į
fizinio lavinimo institutą. Ga-
vusi Lietuvos Švietimo ministe-
rijos stipendiją, išvyko Vie-
non studijuoti kūno kultūros.
1935–1936 m. lektorė Kūno
kultūros kursuose Kaune.

1938 įkurta, kursantams
prašant, Tautinių šokių draugija,
kuriai vadovavo dr. J. Balys
ir dr. Algirdas Vokietaitis, an-
trasis KKR direktorius. Į drau-
giją įėjo B. Dvarionas ir kūno
kultūros kursų mokytojai K.
Marijošienė, Birutė Vokietai-
tytė, Gražina Vokietaitytė, V.
Petronis, Marija Baronaitė ir
kiti.

Šokių stilizavimas. Nemaža
surastų šokių buvo tokio pavi-
dalo, kaip kad jie dabar rodomi,
prie jų nieko nepridėta ir nea-
timta. Tai paminėtieji A. Ru-
gytės rasti „Blezingėlė“, „Ke-
purinė“, „Kubilas“, kitų atras-
ti „Jonkelis“, „Lėtinis“, „Gyva-
taras“, „Rugučiai“, pirmoji „Sa-
dūtė“, „Šustas“ ir kiti. Tačiau
šokių didžiulia yra naujai at-
kurti, restauruoti, stilizuoti.

Tautosakos archyvuose rastų
šokių eigos aprašymas nebuvo
nei pilnas nei aiškus. Kai kurių
šokių paminėti tik vardai. Kai-
muose glūdėje šokiai irgi ne vi-
sur rinkėjams pilnai pavaizduoti
šokius rodžiusieji kartais šo-
kių eigą būdavo pamiršę, atsi-
meną tik vieną kitą judesį.
Ištisai kaimuose šokami šokiai
irgi ne visi buvo tokie, kaip da-
bartiniai parodomieji: jie yra
buvę paprastesni, trumpesni,
nesudėtingi, daugiausia iš dvie-
jų ar trijų figūrų, kad eilinis
šokėjas lengvai atsimintų, ne-
priklausą nuo šokėjų skai-

čiaus. Tokie šokiai programi-
niuose pasirodymuose ne visai
tinkami. Todėl jie būdavo papil-
domi priderintais judesiais, nu-
statant judesio logišką eigą, ne-
pažeidus prasmės ir liaudiško
stiliaus.

Šalia atstatomųjų, atsirado ir
visai naujų šokių, sudarytų iš
atskirų šokių dalių, iš žaidimų
ir t.t.

Dalis šokių stilizuoti atskirų
asmenų, kiti – sudėtinis kelių
asmenų darbas. Toks šokių stil-
lizavimas visai suprantamas,
kaip ir chorinės liaudies dai-
nos.

1. „Blezingėlė“
2. „Kubilas“
3. „Kepurinė“ – visi trys
šokiai surasti Rytų Lietuvoje
Al. Rugytės. Jie yra tokie, kokie
buvo šokami žmonių, juos pa-
rodžiusių.

4. „Oželis“ yra žemaičių šo-
kis, parodytas žemaičių šokėjų
Vilniuje, tautosakos archyve. Jį
stilizavo, papildydamas jude-
siais iš šokių „Vyžos“, „Velnio“
ir „Gaidžio“, Marija Baronaitė.

5. „Kalvelis“ – sukurtas M.
Baronaitės liaudies motyvais iš
to paties vardo žaidimo (iš M.
Grigonio žaidimų knygelės). Šo-
kis, autorės atsiminimu, ruoš-
tas specialiai jaunatitautų sas-
krydžiui.

6. „Kryžiokas“ – sudarytas M.
Baronaitės pagal žmonių nu-
rodymus.

7. „Kirvis“ – atkurtas M. Ba-
ronaitės iš rašto aprašymo (jos
atsiminimu, rastas V. Biržiškos
raštuose).

8. „Vilniaus kadrilius“. Tauto-
sakos archyve rasti du kadrili-
ai. Iš abiejų M. Baronaitė su-
kūrė vieną.

9. „Šustas“ pirmasis – at-
vežtas kūno kultūros mokytojos
Elzbieta Lapataitės-Ambraze-
vičienės iš Prienų 1937 m. į
Taurės varžybas ir ten laimėjęs
pirmą vietą. Jis yra Prienų-
Balbieriškio kilmės. Šalia jo
pasirodė antrasis „Šustas“, kiek
kitaip šokamas ar to paties
kūno kultūros mokytojos B. Gaučy-
tės.

10. „Rugučiai“ – prienų – Aly-
taus kilmės. Jo ir pavadinimas
aiškiai pabrėžia kilmę, nes
Dzūkų smėlynų menki rugiai
tame krašte rugučiais ir vadi-
nami. „Rugučius“ 1938 m. į
Taurės varžybas atvežė Prienų
gimnazijos kūno kultūros mo-
kytoja E. Ambrazevičienė.

11. „Mikita“ pirmasis – Mer-
kinės apylinkės šokis (suslavin-
tu vardu, surastas ir pade-
monstruotas kūno kultūros mo-
kytojo V. Petronio).

12. „Mikita“ antrasis, ar jo
variantas – stilizuotas kūno
kultūros mokytojos K. Mari-
jošienės.

13. Iš abiejų „Mikitų“ M. Ba-
ronaitė sudarė vieną „Mikitą“.
Apie patį šokio vardą užsilikusi
legenda sako, kad labai seniai
buvęs garsus Mikita, kuris su
kitais vyrais, šnekančiais nesu-
prantama kalba, įsiverždavęs į
lietuvių vestuves. Jie visi bū-
davo apsiginklavę ilgomis laz-
domis. Žmonės jų labai bijoda-
vę. Kad greičiau išeitų, duoda-
vę boselį alaus, pyrago ir t.t. O
jie, su lazdomis pašokę ir sve-
čius prigąsdinę, išeidavo. Su-
valkę krašte tokie vestuvės
neprašyti svečiai vadinami iki
paskutinių laikų krukininkais.

14. „Rugučiai“ antrieji – pa-
sak J. Lingio, esąs žemaičių
šokis. „Rugučių“ pirmųjų, aly-
tiškių, istorija, atrodo, teisin-
gesnė.

15. „Rugeliai“.

16. „Žiogeliai“ – abu šokiai su-
rasti kūno kultūros mokytojos
Urbanavičienės Kaišiadorių –
Balbieriškio apylinkėse. Stiliza-
vo suradėja ir prisidėjo Birutė
Vokietaitytė.

17. „Mikitiene“ – surastas
apie Kupiškį ir paskelbtas kūno
kultūros mokytojos B. Gaučy-
tės.

18. „Dribsiuksas“.

19. „Džigūnas“ – „Žygūnas“ –
abudu M. Peškauskaitės gimn.
kūno kultūros mokytojos Gra-
žinos Vokietaitytės surasti dži-
gūnų krašte. Vyrų šokis „Dži-
gūnas – žygūnas“ pirmąsyk šok-
tas 1938 Taurės varžybose. Dži-
gūnų šokis.

Ambrazevičienės „Šustas“ yra
autentiškiausias.

20. „Sadutė“ šokio rasta už-
rašyta muzika. Pagal žmonių
parodymus, jį atkūrė Biržų
gimn., kūno kultūros mokytoja
Šlekiene. 1938 m. varžybose
„Sadutė“ laimėjo pirmą vietą.
Dabartinė „Sadutė“, parodyta J.
Lingio knygelėje (išleista okup.
Lietuvoje ir perspausdinta Či-
kagoje), yra nuo pirmojo stiliza-
vimo nutolusi, perkrauta an-
traeiliais epizodais.

21. „Gyvataras“ – Telsių apy-
linkės šokis, į varžybas atvež-
tas Telsių gimn., kūno kultūros
mokytojos Halinos Kupstaitės.
Greičiausiai, jis į kaimus pate-
ko iš dvarų.

22. „Jonkelis“ – žemaičių
šokis, kaimuose šokamas ligi
paskutiniųjų laikų. Su juo var-
žybose pasirodė Skuodo gimn.
kūno kultūros mokytoja M. Lin-
kevičienė. Jis ištisai paliktas
toks, kaip šokamas kaimė.

23. Antrasis „Jonkelis“ – M.
Baronaitės sutrumpintas. Jį pa-
šoko tautosakos archyvo: pa-
kvietta senių grupė. „Jonkelio“
vyriantas pasirodė stilizuotas
Birutės Vokietaitytės.

24. „Dvylikinis Jonkelis“ –
žemaičiuose rastas S. Čilvinai-
tės.

25. „Vyrų kepurinė“ – aukš-
tačių šokis, užrašytas kūno
kultūros lektoriaus K. Dinei-
kos.

26. „Trisiulė“ – tryptinio rit-
mo, šokama apie Marijampolę.
Yra užsilikęs muzikos su daina
priedainis „O tai tau, mer-
gužele, trisiulė padarė“. Mari-
jampolės apskr. šį šokį rado
kūno kultūros mokytoja Ada Ei-
dukevičiūtė.

27. „Pipirinis“ – Vilkaviškio
apskr., rastas ir stilizuotas kū-
no kultūros mokytojos J. Vai-
čiūnienės. Šokis turi legendą,
kuri parodo jo kilmę ir raišį.

28. „Lėtinis“ – Vilkaviškio
apskr. Jo rasti du variantai,
dvejopais žingsniais. Vienas šo-
kis variantas sudarytas, kaip
buvo parodyta kaimo žmonių.
1957 m. Čikagos tautinių šokių
šventei J. Vaičiūnienės.

29. „Talkelė“.

30. „Šok, mergužele“, – abudu
iš Vilkaviškio apskr., rasti J.
Vaičiūnienės.

kų kraštas yra raitelių kraštas,
patvariausi žygių arkliai – žir-
gai žygunai. Apie žirgų šokis ir
turi dzukišką „Džigūno“ vardą.

20. „Sadutė“ šokio rasta už-
rašyta muzika. Pagal žmonių
parodymus, jį atkūrė Biržų
gimn., kūno kultūros mokytoja
Šlekiene. 1938 m. varžybose
„Sadutė“ laimėjo pirmą vietą.
Dabartinė „Sadutė“, parodyta J.
Lingio knygelėje (išleista okup.
Lietuvoje ir perspausdinta Či-
kagoje), yra nuo pirmojo stiliza-
vimo nutolusi, perkrauta an-
traeiliais epizodais.

21. „Gyvataras“ – Telsių apy-
linkės šokis, į varžybas atvež-
tas Telsių gimn., kūno kultūros
mokytojos Halinos Kupstaitės.
Greičiausiai, jis į kaimus pate-
ko iš dvarų.

22. „Jonkelis“ – žemaičių
šokis, kaimuose šokamas ligi
paskutiniųjų laikų. Su juo var-
žybose pasirodė Skuodo gimn.
kūno kultūros mokytoja M. Lin-
kevičienė. Jis ištisai paliktas
toks, kaip šokamas kaimė.

23. Antrasis „Jonkelis“ – M.
Baronaitės sutrumpintas. Jį pa-
šoko tautosakos archyvo: pa-
kvietta senių grupė. „Jonkelio“
vyriantas pasirodė stilizuotas
Birutės Vokietaitytės.

24. „Dvylikinis Jonkelis“ –
žemaičiuose rastas S. Čilvinai-
tės.

25. „Vyrų kepurinė“ – aukš-
tačių šokis, užrašytas kūno
kultūros lektoriaus K. Dinei-
kos.

26. „Trisiulė“ – tryptinio rit-
mo, šokama apie Marijampolę.
Yra užsilikęs muzikos su daina
priedainis „O tai tau, mer-
gužele, trisiulė padarė“. Mari-
jampolės apskr. šį šokį rado
kūno kultūros mokytoja Ada Ei-
dukevičiūtė.

27. „Pipirinis“ – Vilkaviškio
apskr., rastas ir stilizuotas kū-
no kultūros mokytojos J. Vai-
čiūnienės. Šokis turi legendą,
kuri parodo jo kilmę ir raišį.

28. „Lėtinis“ – Vilkaviškio
apskr. Jo rasti du variantai,
dvejopais žingsniais. Vienas šo-
kis variantas sudarytas, kaip
buvo parodyta kaimo žmonių.
1957 m. Čikagos tautinių šokių
šventei J. Vaičiūnienės.

29. „Talkelė“.

30. „Šok, mergužele“, – abudu
iš Vilkaviškio apskr., rasti J.
Vaičiūnienės.

31. „Sukčius“ – nuo Merkinės,
stilizuotas Birutės Vokietaity-
tės ir M. Baronaitės.

32. „Tryptinis“ – pagal Kl.
Griauzdės pasakojimą ir mu-
ziką atkūrė M. Baronaitė.

33. „Grandinėle“ – Lenci-
gėlis – Pilviškių apylinkės. Jis
rastas ir stilizuotas Pilviškių
vid. mok. kūno kultūros moky-
tojos Onos Gailiūnaitės pagal
žmonių pademonstravimą.

34. „Antrasis lenciūgėlis“ –
sukurtas M. Baronaitės pagal
žaidimą „Žiūri žiūri – nema-
tau, kai pažiūri – pamatau...“
Kitais duomenimis, „Lenciūgė-
lis“ buvęs surastas kūno kul-
tūros mokytojo V. Petronio.

35. „Šiaučius“. Jį parodė žei-
maitė moteris, stilizavo M. Ba-
ronaitė ir kūno kultūros moky-
toja Salomėja Skrinskaitė ma-
rijampolietė, vėliau studijavusi
kūno kultūrą ir išraiškos šo-
kius Vokietijoje. Kapsuose pla-
čiai žinomas žaidimas „Šiau-
čius“.

36. „Čiutytė – Rutelė“ – Ku-
piškio apeiginis vestuvių šokis.
Jis atkurtas Br. Juškevičiūtės-
Lapšienės ir A. Rugytės-Bu-
lotienės.

37. „Našlė“ – J. Jazbutienės ir
Z. Baltrūnienės stilizuotas šo-
kis.

38. „Čigonėlis“

39. „Malūnas“

40. „Audejėle“ – iš to vardo
žaidimų šokiai sukurti K. Ste-
ponaitytės-Marijošienės.

„Malūnas“ Taurės apygardinė-
se varžybose laimėjęs pirmąją
vietą. K. Marijošienė yra su-
kūrusi „Kepurinės“ variantą.

Čia išvardinti šokiai ir as-
menys, toli gražu ne visi. Šian-
dien jau sunkiai susekama to
sąjūdžio dalyviai. Bet dar dau-
giau šokių liko kaimuose ne-
atskleistų.

Šokių atkūrimas, jų stilizavi-
mas ir pritaikymas buvo visai
naujas darbas, reikalingas gi-
laus pažinimo, įsijautimo į tau-
tos dviasis, kūrybinio suge-
bėjimo, meilės pačiam šokiui ir
tautos kūrybai. Suprantama, ne
visiems šioje srityje vienodai
gerai sekėsi.

Būdavo siekiama, kad šokis
išseitų nuo turtingesnis, vaiz-
dingesnis išraiškiniais antraei-
liais judesiais, efektyvesnis.
Todėl kai kurie šokiai pasirodė
per daug dirbtini, sudėtingi,
perkrautomis figūromis nutolę
nuo pirmąpradžio žmonių šoka-
mo šokio. Kai kuriuose jų
įvestas gimnastinis, baletinis,
filminis elementas teikė jiems
daugiau gimnastikos šokio po-
būdžio.

Šokiai turėjo įtakos ir vieni
kitiems, ypač atkuriamiems tų
asmenų, kurie daugiau žvalgėsi
matytų figūrų, o ne šokio
esmės. Todėl ir atsirado šokių,
kurie nebuvo paskleisti ir tebe-
laikoma tinkamesnio atvaizdavimo.

Tačiau šokių stilizuotojų grei-
tai susiprasta, susigriebta ir
vengta didelių prašmatnybių,
stengtasi išsaugoti šokio cha-
rakterį ir stilių.

Šokių autentiškumui nustaty-
ti 1938 KKR vadovybė sudarė
komisiją, į kurią įėjo K. Dinei-
ka, J. Jazbutienė, K. Marijo-
šienė, B. Juškevičiūtė-Lapšie-
nė, M. Baronaitė, V. Petronis.
Toji komisija provincijoje turė-
jo savų skyrių, bet veiklos iš-
vystyti nespėjo. Komisija pa-
taisė, koregavo kai kuriuos šo-
kius ir rūpinosi naujai pasiro-
džiais, ypač beasmeniniais ir
neturinčiais kilmės legendų.

Pakankiamai sudarytų ir tei-
singų 10 šokių rinkinėlį J. Lin-
gys išleido Lietuvoje (leidinys
1954 pakartotas Čikagoje). Bet
ir čia ne visa be prieikaštų:
„Sadutė“, „Grandinėle“ – per-
krautos pasikartojančiais nerei-
kalingais judesiais. Abejotino
lietuviškumo rankų staliu
alkūnėse sulenkimas prieš kru-
tinę ir dar vienas kitas maž-
mozis. „Kalvelyje“ kai kas pri-
kiština dainuojamai daliai:
„Artojėlis du jauteliu pakini-
kys...“ – neteko girdėti, kad kas
jautius kinkytų, juos pajungia,
kinko žirgelius.

Šokiai naujadarai atsirado
labiausiai iš reikalo plėsti ne-
taip jau platų šokių repertuarą.
Imta šokius kurti iš žaidimų,
kurie muzikiniu ritmu ir po-
būdžio terpiasi į šokių šeimą.

Keletą labai vykusių ir sti-
lingų šokių sudarė K. Mari-
jošienė: „Malūnas“, „Audejėle“,
„Čigonėlis“. Iš žaidimų M. Ba-
ronaitė sudarė „Oželį“, „Gra-
dinėlę“, „Kalvelį“, antrąją „Ble-
zingėlę“ (šioje „Blezingėleje“
vietoje sparnų duotasėjimas į
priekį). Kitų autorių pakelti ir
šokius žaidimai: „Grybs“, „Tal-
kele“, „Auskim aštuonyčius“,
„Šiaučius“ ir kt. „Žilvičio“ pavi-
dalo žaidimų, kurie turi duo-
menų būti paversti šokiais, tu-
rime daug.

Šokiais naujadarais laikytumė-
m ir iš kitų šokių dalių bei žings-
nių sukurtuosius, įvairius tryp-
tinius vadinamus polkos žings-
nių ir ritmų šokius.

Paskutinėse eilėse rikiuojasi
naujadarai pagal dainų melodi-
jas, pvz., „Pradės aušrelė aušti,
pradės gaidžiai giedoti...“ ir ki-
ti. Jie pagrįdinti neturi gyvo tau-
tiniio šokio judesio ir yra lyg da-
bartiniams laikams pavėluoti
bandymai judesiais pavaizduoti
daines, kai dar nebuvo pasklidę
tikrieji tautiniai šokiai. Juos
būtų galima pavadinti lietu-
viškais gimnastiniais šokiais,
jei tik jų judesiai yra lietu-

viškos dvasios.

Be šokių naujadarų, kaip ir
be kalbos naujadarų, ateity,
atrodo, nebus galima išsiversti.
Tai įrodo jau dabar nemaža įsi-
teisinusių naujadarų, sukurtų
tautinių šokių pagrindu ir ei-
nančių tikrųjų šokių vardu
(„Kalvelis“, „Malūnas“, „Ble-
zingėlė“, „Audejėle“ ir kiti).
Naujadarai tuo labiau neišven-
giami, kad gyvieji tautinių šo-
kių šaltiniai mums neprieina-
mi.

„Senovės dienos“. Alytuje
veikusi Dzūkų krašto kraš-
totyros draugija turėjo tikslą
surinkti Dzūkijos etnografinės
vertybės ir jas apsaugoti. Tos
draugijos vadovybė sudarė A.
Rukuižą, dr. S. Janavičius, M.
Židonis, J. Rautkys, St. Taš-
kūnas ir J. Miškinis.

Tikslu rinkti krašto senovės
vertybės buvo nutarta rengti
„Senovės dienas“. Dr. S. Jana-
vičius parengė projektą rengti
šventes tose vietose, kur kaimai
dar neišskirstyti į viensėdžius.
Bendrą projektą paruošdavo
kraštotyros draugijos valdyba.

1935 m. pavasarį Merkinės
sukviesti Merkinės, Liškiavos
ir Nedzingės apylinkių pra-
džios mokyklų mokytojai ir su
jais aptarta programa ir „Se-
novės dienos“ nutarta rengti
Sekminių pirmąją dieną tais
pat metais Merkinėje.

1936 SD suruoštos Dauguose.
Merkinės ir Daugų „Senovės
dienose“ šokiams buvo skirta
nuo 30 iki 45 min. Parinkti ge-
riausi kaimo šokėjai 45–60 me-
tų amžiaus, apsirėngę senoviš-
kais drabužiais. Šokiams grojo
kaimo muzikantai.

Daugų „Senovės dienos“, be
atskirų šokių, pavaizduotos se-
novės vestuvės, perptintos apei-
giniais vestuvių šokiais. Veste-
tuvės vaidino senesnieji žmonės.
Jas režisavo mokyt. V. Bar-
tlingas.

1937 SD suruoštos Seirijuose.
Čia taip pat pavaizduotos veste-
tuvės. Seirijų programą išpildė
jaunieji, kad senieji galėtų
pamatyti jų šokamus šokius ir
vestuvių apeigas. Šokta tikrieji
Dzūkų krašto šokiai: „Prana-
vadas“ ir kiti. Šokiams vadova-
vo mokyt. Žilinskas ir Butke-
vičiūtė.

1935 m. Alytuje pastatyta
Ant. Gustaitio tam reikalui
parašyta misterija. Ja pavaiz-
duota senieji Dzūkų krašto
šokiai, kiti papročiai ir kovos
su kryžiuočiais.

Misterijai parašyti paskatino
B. Suoga. Režisavo Kauno
Valst. teatro aktorius Algirdas
Jakševičius. Vaidinime dalyva-
vo, be kitų, apie 200 dzūkų
krašto ir ulonų pulko raitelių.

„Senovės dienu“ glėbėjais ir
rėmėjais buvo kan. Vl. Mironas.
Vykdomojo komiteto pirminin-
kais iš eilės yra buvę mokytojai
Žilinskas, St. Kvilonas ir
amatu direktorius K. Mamė-
nas.

Senutėms šokėjoms prez. A.
Smetona skyrė pinigines (asme-
niškas) dovanas, kurias įteikė
dr. P. Bielskas.

„Senovės dienos“ yra buvusios
lyg vartai, per kuriuos tautiniai
to krašto šokamieji šokiai,
pašokti kaimų šokėjų, išvesti į
gausiai visuomenės užpildytas
aikštes. Pakeltoji ir praeiti už-
uolaida daug ką supažindino su
Dzūkų krašto žmonių kūryba,
daug kam parodytas kelias į
gyvuosius šokių šaltinius, ku-
riais daug kas senųjų šokių
atkūrimo kelyje pasinaudojo.

„Senovės dienos“ buvo rengia-
mos ir kituose Lietuvos kraš-
tuose. Tačiau apie jas nepavyko
rasti ar gauti konkrečių duo-
menų.

Lietuvių tautinių šokių šventės
vadovas. 1957 m.

Cleveland, OH. „Grandinėle“ šokėjos, pasirodžiusios šokti „Kepurinė“ I Lietuvių tautinių šokių šventėje.

„Čiurlionio“ ansamblio šokėjai Vokietijoje šoka „Lenciūgėlį“.

„Dainos“ choro sukaktis

DALIA AUGŪNIENĖ

Argi galime įsivaizduoti lietuvių be liaudies dainų? Tikrai ne, tad nenuostabu, jog 1984 m. Irena Manomaitienė, išėjusi į pensiją, iš Bostono su vyru inž. Eugenijumi, persikėlė į pietų Floridą, į Juno Beach, sukūrė keletą lietuvišką dainą mylinčių lietuvių ir įsteigė lietuvišką moterų dainos vienetą. Tos pirmosios choristės buvo: Irena Balciūnienė, Elena Damijonaitienė, Bronė Jucienė, Vanda Urbonienė, Eleonora Ščiukienė ir Rimgaile Zotovienė. Prie jų už pusmečio prisijungė ir Dalia Augūnienė, vėliau dar pora moterų.

Šis moterų dainos būrelis apylinkės ir pietų Floridos lietuvių buvo entuziastingai sutiktas, kviečiamas dainuoti įvairiose renginiuose Juno Beach, o vėliau jau ir Miami lietuvių klube.

1986 m., kun V. Piktornos paraginti, prisijungė ir vyrai, Lietuviškos dainos mylėtojų būrelis virto „Dainos“ choru. Pietų Floridos lietuviams tai buvo svarbus kultūrinis įvykis, nes choras giedodavo per lietuviškas šv. Mišias, minėjimus bei kitus renginius, tuo praturtindamas lietuvių kultūrinį gyvenimą.

„Dainos“ choro narių skaičius vis didėjo ir per dešimt metų „Dainos“ choro sukakties koncertą jau dainavo 24 dainininkai. Choristų skaičius metų bėgyje keisdavosi, tačiau ir šiandien choras turi 24 narius. Labai malonu, kad paskutiniaisiais metais į „Dainos“ choro sąstatą yra įsijungę ir trečios bangos lietuvių.

„Dainos“ choro širdis buvo jo vadovė Irena Manomaitienė, kuri parinkdavo dainas ir giesmes, padaugindavo tekstus, ieškodavo patalpų choro repeticijoms. Repeticijos iš pradžių vykdavo privačiuose namuose pas Ireną Manomaitienę, Apolonią Staškūnienę, Bronę Jucienę, Eleonorą Ščiukienę, Rimgaile Zotovienę.

Didėjant choristų skaičiui, teko ieškoti erdvesnių patalpų. Buvo gauta St. Paul of the Cross bažnyčioje kavinė, vėliau choras perėjo į Juno Beach Me-

todistų bažnyčios patalpas, kur ir šiandien vyksta repeticijos.

Dalis „Dainos“ choro dalyvių gyvena Palm Beach apylinkėje, tačiau kiti atvyksta iš tolimesnių vietovių, kaip Port St. Lucie, Boca Raton, Fort Lauderdale. Irena Manomaitienė moko patraukti į chorą vis daugiau žmonių. Jinai per repeticijas visuomet buvo taktiška, su humoru paskatindavo, paragindavo, pataisydavo. „Dainos“ choristai ilginiui pasidarė kaip viena didelė šeima, pertraukus repeticijų metu turėjo progą pabendrauti, švėsdavo dalyvių gimtadienius.

„Dainos“ choras giedodavo per lietuviškas šv. Mišias, atsirado pakvietimų koncertuoti ne tik Palm Beach apylinkė, bet ir Miami, Fort Lauderdale, Vero Beach ir vakarinėje pusėje St. Petersburg. Be pasirodymų lietuviams, „Dainos“ choras koncertavo ir Palm Beach apylinkėje gyvenantiems amerikiečiams.

„Dainos“ choras, prieš 20 m. pradėjęs savo muzikinę veiklą, suteikia daug dvasinės atgaivos ne tik Florida valstijos telkiniu lietuviams, bet ir kitataučiams

Ruošiantis vis naujiems pasirodymams, didėjo ir „Dainos“ choro repertuaro kraitis. Per dvidešimt metų „Dainos“ choras yra paruošęs apie 40 giesmių per 90 liaudies ir lietuvių bei amerikiečių kompozitorių dainų. „Dainos“ choro repertuare yra daugiausia dainos chorui, tačiau per kai kuriuos pasirodymus solo dainuodavo Ona Šalčiūnienė, duetus kartu su Bronė Jucienė. Kartais dainuodavo ir vyrų kvartetai ar oktetai.

Laikas bėgo ir „Dainos“ choras šventė penkerių, vėliau ir dešimties metų sukaktį. 1999 m. buvo švenčiama 15 metų sukaktis. Ta proga suruoštas „Dainos“ choro koncertas. Po paskutinės choro atliktos dainos, choro įsteigėja ir vadovė, atsiskusi į publiką, padėkojo choristams už kartu atliktą darbą ir, visų nustebimui, pasakė „išeinanti į pensiją“. „Dainos“ choristams ir visiems apylinkės lietuviams tai buvo didžiulis smūgis. Nepaisant choristų ir apylinkės

lietuvių prašymų, Irena Manomaitienė nepakeitė savo nuomonės ir „Dainos“ chorui teko ieškoti kito vadovo.

Kurį laiką „Dainos“ chorui vadovavo Vytautas Daugirdas, tačiau dėl sveikatos jam teko išvadovoti pareigų pasitraukti. „Dainos“ choro vadovo pareigas perėmė, neseniai iš Lietuvos atvykęs choro narys muz. Jonas Samoška. Jis „Dainos“ chorui vadovavo iki 2003 m. rudens. Jam pasitraukus, „Dainos“ choro vadovavimą perėmė jauna, iš Lietuvos atvykusi, muzikė Renata Armalaitė.

Prie choro veikia ir valdyba, kurią šiuo metu sudaro: pirminkas – Vincas Šalčiūnas, sekretorė – Dalia Augūnienė, išdinkas – Vytas Kulpa.

2004 m. „Dainos“ chorui švenčiant dvidešimties metų sukaktį, Palm Beach Lietuvių Bendruomenės apylinkės valdyba, įvertindama „Dainos“ choro įnašą į pietų Floridos lietuvių kultūrinį gyvenimą, nutarė

kartu su choro valdyba suruošti „Dainos“ choro pagerbimą koncertą. Čia reikia pastebėti, kad „Dainos“ choras buvo remiamas LB Palm Beach apylinkės, Lietuvių fondo ir JAV LB Kultūros tarybos, be kurių pagalbos chorui būtų buvę sunku išsilaikyti.

„Dainos“ choro 20 metų pagerbimas – koncertas įvyko 2004 m. kovo 28 d. Palm Beach Gardens viešbutyje. Po vaišių, choro valdybos pirm. Vincas Šalčiūnas savo kalboje apžvelgė veiklos kelią, pristatė šventės pravedėją Aliciją Solienę ir garbės svečius: „Dainos“ choro įsteigėją Ireną Manomaitienę, buvusius vadovus Vytautą Daugirdą ir Joną Samošką, Joną Garlą, Gražiną ir Joną Stančūnų, Apolonią Staškūnienę. muz. Liudą Stuką ir naująją choro vadovę Renatą Armalaitę.

Tylos minute buvo pagerbt mirę „Dainos“ choro nariai. „Dainos“ moterų choras paminėjo „Sveika giria žalioti“

„Dainos“ choras 2000 metais. Kairėje – muz. Liudas Stukas; antrasis iš dešinės choro vadovas muz. Jonas Samoška.

(muz. A. Budriūno) ir „Ta mūsų sėslė“ (muz. St. Šimkaus). Po to choro vadovė Renata Armalaitė padainavo „Viešpaties leliją“ (muz. Jautakaitės).

LB Palm Beach apyl. pirm. Kęstutis Miklas pasveikino „Dainos“ chorą, švenčiantį 20 metų sukaktį, linkėjo ir toliau dainuoti, dalyvauti pietų Floridos kultūriname gyvenime. Jis įteikė Palm Beach LB apylinkės padėkos žymenis „Dainos“ choro įsteigėjai ir buvusiai vadovei Irenai Manomaitienei, taip pat ilgiausiai chore dainavusioms choristėms: Elenai Damijonaitienei, Rimgailei Zotovienei, Daliai Augūnienėi. JAV LB Kultūros tarybos žymenimis buvo apdovanoti, ilgą laiką įvairiuose lietuviškuose choruose dainavę, choristai: Česlava Aleksionienė – dainavusi 40 metų, Vincas Staknys – 59, Marijus Sodonis – 60, Vincas Šalčiūnas – 67 ir Ona Šalčiūnienė – 69 m. Žymenis įteikė JAV LB tarybos narys Dalia Augūnienė.

„Dainos“ chorą sukakties proga raštu sveikino: JAV LB KV pirm. Vaiva Vebratė, JAV LB KT pirm. Marija Remienė, LB Floridos apygardos pirm. Algirdas Dūda, LR garbės konsulas Stanley Balzekas Jr., LK muziejaus vl. pirm. Rimgaile Zotovienė, St. Petersburgo Lietuvių klubas, Daytona Beach choras „Sietynas“, Sunny Hills choras „Antroji jaunystė“. Žodžiu sveikino Lietuvos Dukterų pirm. Elena Krilavičienė. Buvo gautas sveikinimas „Dainos“ chorui ir įsteigėjai-buvusiai vadovei Irenai Manomaitienei iš Kauno savivaldybės, kultūros skyriaus vedėjo Sigitos Šliažos.

Meninę programą tęsė mišrus „Dainos“ choras. Pirmąją dainą „Už jūrų marių“ (muz. K. Banaicio) dirigavo „Dainos“ choro įsteigėja Irena Manomaitienė. Dainą baigus, nuaidėjo susirinkusiųjų ovacijos, o Elena Damijonaitienė choristų vardu įteikė dovaną, gintarinę meniską papuošalą, sukurta choristės Giedrės Kulpienės. Po to skambėjo dainos: „Ko liūdi putinėli“ (muz. J. Naujalo), „Vakarinė daina“ (muz. St. Šimkaus), „Mergužė, lelijė“ (muz. J. Bendoraius), „Kur giria žaliuoja“ (muz. Gudavičiaus) ir „Vergų daina“ iš operos Nabucco (muz. G. Verdi). „Dainos“ choristų bosų sekcijoje dainavo ir buvusio choro vadovo muz. Jonas Samoška. Chorui akompanavo muz. Liudas Stukas.

Programa užbaigta, choro vadovei Renatai Armalaitė pakvietus susirinkusius kartu su chorą dainuoti „Lietuva brangi“.

Visas „Dainos“ choro pagerbimas – koncertas praėjo labai smagiai ir pietų Floridos lietuvių tikisi, kad „Dainos“ choras toliau dalyvaus lietuviškame gyvenime, giedos per lietuviškas šv. Mišias, savo dainomis puos renginius. Prie koncerto – pagerbimo ruošos daug prisidėjo ir choro valdyba, ypač Vytas Kulpa ir Vincas Šalčiūnas kompiuteriu išspausdino programą, paruošė scenos papuošimą.

Vienas pirmųjų „Dainos“ moterų vieneto pasirodymų Miami lietuvių klube 1985 m. Dešinėje – choro įsteigėja ir vadovė Irena Manomaitienė.

Santaros–Šviesos Federacijos 51–asis suvažiavimas

Šių metų rugsėjo 9–12 d. Pasaulio lietuvių centre, Lemont, IL. Pradžią – rugsėjo 9 d., ketvirtadienį, 3 val. popiet.

Programos dalyviai: Ketvirtadienio programą pradės PLB Lituanistikos katedros Illinois universitete Čikagoje magistrantė Daiva Litvinskaitė paskaita „Sotus vilkas ar sveika avelė: lietuvių literatūros istorijos užsieniečiams“.

Vygandas Šiurkus skaitys pranešimą „Lietuva tarp baimės ir atvirumo“.

Jane Tumas, profesorė, Komunikacijos ir žurnalistikos katedros vedėja Hollins kolegijoje, kalbės tema „Crossing Borders“.

Penkto dienos rytinę programą prasidės Artūro Petronio pranešimu „Kodėl neįvyko genetinės revoliucijos medicinoje?“ Harvardo medicinos profesorius Edvardas Kaminskas, Yale universiteto profesorius Rimas Vaisnys ir Artūras Petronis kalbės medicinos temomis. Da-

lia Cidzikaitė, PLB Lituanistikos katedros doktorantė, kalbės apie Kitą lietuvių prozę.

Viva Bartkutė (pranešimo tema bus paskelbta vėliau).

Penktadienio vakarą užbaigs filmo apie Kalifornijos universiteto profesorę, žymią antropologę ir archeologę Mariją Gimbutienę peržiūra. Filmą pristatys Algis Mickūnas.

PLB Lituanistikos katedros magistrantė E. Novickas skaitys pranešimą apie Ričardą Gavelį – „Delving the Nightmare of Ričardas Gavelis Vilniaus pokeris“.

Šeštadienio rytinę programą atidarys Neringa Klumbytė paskaita „Dabarties istorijos paraščių žmonės: atsiminimai apie sovietmetį ir kasdienybės patirtys kaimo bendrovėse“. Tema „Terror and Dream were my Father and Mother: Representing the Holocaust in Czech and Slovak Literature and Film“ kalbės Slavų ir baltų kalbų ir literatūrų departamen-

to Illinois universitete Čikagoje vedėjas prof. Alfred Thomas.

Giedrius Subačius, PLB Lituanistikos katedros profesorius, skaitys pranešimą skirtą 100-osioms spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo metinėms. Gintautas Mažeikis, profesorius iš Šiaulių universiteto, aptars Lietuvos socialines realijas paskaitoje „Socialinės vilties dinamika“.

Vakarinėje dalyje lauks naujų knygų pristatymas ir literatūros vakaras, kuriame dalyvaus Lina Ramona Vitkauskas, Laima Sruoginytė, Daiva Markelytė, Gita Lukauskaitė, Linas Umbrasas.

Sekmadienio rytu tema „Lietuvos prezidento funkcijos ir netolimos praeities problemos“ kalbės Julius Šmulskystis, Zenonas Rekašius ir Horstas Žibas.

Kviečiame visus dalyvauti. Daugiau informacijos apie suvažiavimą galite gauti pas Mariją Paškevičienę, tel.: 630-852-3887. MSP

Paskirta Žemaitės premija

35-ąją Žemaitės literatūros premijos laureate tapo kaunietė poetė, prozininkė Violeta Šoblinskaitė. Kelmės rajono savivaldybės įsteigta premija rašytoja apdovanota už romaną *Vilkų mirtį*, kurį 2003 m. išleido savaitraščio *Nemunas* redakcija.

Iš Žemaitijos, Mažeikių, kilusi V. Šoblinskaitė šimt švęs auksinį jubiliejų. Ji studijavo germanistiką Vilniaus universitete, dirbo Šiaulių spaudoje, vėliau – *Nemuno* žurnalo redakcijoje. Yra išleidusi poezijos knygas *Šaknų žiedai*, *Šešelio erškėtožė*, *Stirnio metai*, *Basnirtis*, apysaką *Rudens dienos užkalbėjimas* ir kt.

Pasak vertintojų, romanas *Vilkų mirtį* yra pati gyviausia autorės knyga. Nors joje daug kalbama apie mirtį, bet ir apie šviesią mirtį, sugrįžimą į gam-

tą, amžinuosius pradus: žemę, vandenį, ugnį. V. Šoblinskaitės stilius vadinamas lengvai ironišku, kai kur buitišku, personažų portretai reljefiški.

Netrukus turėtų pasirodyti nauja poetės eilėraščių knyga *Obuoliai iš meilužių sodo*. V. Šoblinskaitė sako rašanti ir naują romaną *Skrybių kambarys*.

Pagal tradiciją, Žemaitės premija įteikiama birželio pradžioje, minint klasikinę gimtadienį. Nuo 1966 metų už prozos kūrinius kaimo tema skiriama premija yra pelnę rašytojai Juozas Baltušis, Raimundas Karsauskas, Juozas Aputis, Romualdas Granauskas, Mykolas Sluckis, Kazys Saja, Antanas Miškinis, Bronius Radzevičius, Vanda Juknaitė, Jolita Sklauskaitė, Vytautas Girdzius, net du kartus – Algi-

mantas Zurbas ir kt. Kitamet Lietuva minės 160-ąsias rašytojos Žemaitės (Julijos Beniuševičutės–Žymantienės) gimimo metines. (Elta)

Violeta Šoblinskaitė.

„Dainos“ choras 1996 m. Kairėje (priekyje) choro įsteigėja ir vadovė Irena Manomaitienė.

Dabartinė „Dainos“ choro Juno Beach, FL. valdyba. Iš kairės: ižd. Vytas Kulpa, sekr. Dalia Augūnienė, choro vadovė muz. Renata Armalaitė, pirm. Vincas Šalčiūnas.